

המועצה הישראלית לצרכנות

לשכת מנכ"ל

14 במאי 2017

י"ח באייר התשע"ז

לכבוד
ח"כ ניסן סלומינסקי
יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט
הכנסת, ירושלים

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק אשראי הוגן – עמדת המועצה הישראלית לצרכנות

בוועדה נדונה בימים אלה הצעת חוק אשראי הוגן לשם שיפור מצבם של נוטלי האשראי הבנקאי והחוץ בנקאי בישראל. החוק נועד להחליף את החוק להסדרת הלוואות חוץ בנקאיות תשנ"ג-1993. בין הנושאים החשובים העומדים על הפרק גם נושא גובהה של הריבית המקסימאלית על האשראי.

לעמדת המועצה, לא נכון לקבוע ריבית מקסימאלית קבועה ובוודאי שלא בשיעור כה גבוה כפי שמבקשת ההצעה לקבע וכפי שיפורט להלן:

המצב כיום:

בתחום האשראי (מלבד הלוואות משכנתא) קיים פער מידע גדול בין המלווים ללווים. פער זה מועצם בשל האופן בו מפורט מסמך ההלוואה ותנאיה, תמונת הזהות הבנקאית של הלקוח, כמו גם היעדר אחידות במונחים המתייחסים להלוואה. בנסיבות אלה לצרכנים רבים אין יכולת להתמקח עם נותני האשראי ומשכך מנועים הם מלמקסם את תנאי האשראי אותו הם נוטלים ונדרשים לשלם ריביות גבוהות או שבכלל מסורבים מאשראי. לווים אלה נאלצים לפנות לקבלת אשראי מגופים חוץ בנקאיים, ובחלק לא מבוטל מהמקרים נדחים אף על ידי גורמים אלו.

הצעת החוק החדשה:

הצעת חוק אשראי הוגן מנסה לצמצם את עיוותי השוק. כך לדוגמה היא קובעת שעל המלווה לתת ללווה מסמך הלוואה בכתב המפרט את פרטי המלווים ואת כל תנאי ההלוואה, ללא אפשרות להסוות פרטים מהותיים מהלווה. בנוסף, היא קובעת את תקרת הריבית המקסימאלית שרשאי מלווה לגבות מהלווה, וקובעת ששיעור הריבית יכלול בתוכו את כל הרכיבים הנוספים, כולל ריבית הפיגורים, כך שהריבית שישלם הלווה תהיה סופית. בעיקר, מעניקה ההצעה סמכויות אכיפה כנגד מלווים, בין מוסדיים ובין אחרים, בגין אי כיבוד חוק זה.

הקושי:

בינתיים נוצרה אנומליה - בעוד חברות אשראי חוץ בנקאיות ממשיכות להעניק הלוואות בריבית המקסימאלית המותרת על פי חוק, הרי שהבנקים וחברות כרטיסי האשראי, המוחרגות החוק, מעניקות, לעיתים, הלוואות בריבית גבוהה מהריבית המקסימלית בהתבסס על החרגה זו.

המועצה הישראלית לצרכנות

לשכת מנכ"ל

יושם לב לעובדה שבעוד שעל פי חוק הלוואות חוץ בנקאיות הקיים עומדת תקרת הריבית המקסימאלית על פי 2.25 מהעלות הכוללת הממוצעת לאשראי הלא צמוד שמפרסם בנק ישראל, הצעת חוק אשראי הוגן מאפשרת ריבית מקסימאלית של ריבית בנק ישראל בתוספת 20%, נכון להיום כ- 21.6% (לעומת תקרה של כ- 7% בחוק כיום). להתמודדות עם פער זה הציע המחוקק להחיל את החוק גם על הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

הקושי הנובע מהפער אכן השווה בין נותני האשראי, אולם, הריבית נותרה גבוהה מידי ועלולה לגרום להתכנסות הריבית על כלל ההלוואות, הבנקאיות והחוץ בנקאיות, לתקרת הריבית העליונה שתקבע בחוק, ולדחוף את כל ההלוואות לתקרה זו. גישה זו פוגעת במיוחד בצרכנים שאינם נחשבים למסוכנים הנאלצים לשלם ריביות גבוהות שלא לצורך ואינה פותרת את בעייתם של הצרכנים המוחלשים שבלאו הכי אינם מצליחים לגייס אשראי.

עפ"י דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא מ- 21.12.15, עולה כי רק בכמחצית ממדינות האיחוד האירופאי קיימת תקרת ריבית (נכון לשנת 2010). גם אם יטען שבמדינה מסוימת, כגון פולין, לא חלה התכנסות לתקרה, הרי שבמדינות מתפתחות יותר, כגון ארה"ב וצרפת, נמצאו עדויות להתכנסות לתקרת הריבית, מה שודאי איננו רוצים שיקרה בישראל.

הצעת המועצה הישראלית לצרכנות:

הואיל ומטרת החוק המוצע, כמו גם חיקוקים אחרים שנחקקו לאחרונה על מנת להגביר את התחרות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים בישראל כדי להפחית את הריבית על האשראי (חוק נותני אשראי, חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים חוץ-מוסדיים), והוראת הפיקוח על הבנקים חייב את הבנקים לצייד את הצרכנים בתעודת הזהות הבנקאית), לא נכון לקבוע ריבית מקסימלית כה גבוהה כפי שמוצע בהצעת החוק הנוכחית לכל הצרכנים. לעמדת המועצה, תקרת הריבית הנכונה ביותר, עבור מרבית הצרכנים, צריכה להיות לפי דירוג האשראי של הצרכן. בהתאם מוצע כי הריבית המקסימלית לכל אחת מהקבוצות תהיה מבוססת בשלב ראשון, על תעודת הזהות הבנקאית שיעביר הצרכן למלווה. וכאשר מאגר המידע האשראי יאפשר דירוג, הוא זה שיקבע את הריבית המקסימלית לכל קבוצת מדורגי אשראי.

תקרות ריבית בשיעורים שונים אלו עשויים לסייע בכך ששוק הלוואות הבנקאיות והחוץ בנקאיות בישראל יתנהלו בצורה המיטבית, שתענה הן על הצרכים של הגופים החוץ בנקאיים להיכנס לתחרות, והן של הלווים שיהנו משיעור ריבית הוגן וראוי יותר.

גוש גולדשמיד

בברכה,

מנכ"ל המועצה הישראלית לצרכנות

העתק: אסף פרידמן – מנהל הוועדה vhuka@knesset.gov.il